

ШКІЛЬНА ПРОГРАМА

ЎКРАЇНСЬКІ
КАЗКИ

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ КАЗКИ

Анотація

Українські народні казки дозволять маленьким читачам поринути в чарівний світ народної мудрості. Яким шляхом іти по життю, жити правдою чи кривдою, що головне — рідна дитина чи усі багатства світу? Насичені яскравими фантастичними образами, казки навчають основам добра і зла, спонукають до роздумів. Кмітливі герої — мудра дівчина, вовк, добрий Іванко — постають уособленням гнучкого розуму і сильної волі.

Про правду і кривду

Жили колись-то два брати: один багатий, а другий такий бідний, що й не сказати. Цей бідний брат умер. Зостався у нього син, і він живе теж бідно. І спитався раз він у свого дядька:

— А що, дядьку, як лучче тепер жити: чи правдою, чи неправдою?

— Е-е-е-!.. Де ти тепер найшов правду? Нема тепер правди на світі! Тепер скрізь одна кривда.

— Ні, дядьку! Є правда — правдою лучче жити.

— Давай спорити.

— Ходім на суд.

— Та чого ж ми таки підемо на суд? Лучче давай підемо по дорозі і спитаємо чоловіка, якого зустрінемо: як скаже, так і буде. Ваша правда — уся моя худоба буде вам; моя правда — ваша худоба буде мені. Так спитаємо до трьох раз.

— Ну, добре.

І пішли вони дорогою. Ідуть, ідуть, зустрічається їм чоловік — з заробітків, чи що, йшов.

— Здоров, чоловіче добрий!

— Здорові!

— Скажи, будь ласка, чоловіче, як тепер лучче жити: чи правдою, чи неправдою?

— Е-е-е-!.. Добрі люди! Де тепер ви правду знайшли? Нема тепер її ніде на світі. Лучче жити кривдою, аніж правдою.

— Ну, оце раз моя правда! — каже дядько.

А небіж і зажурився, що йому прийдеться віддавати всю худобу дядькові. Ідуть, ідуть — зустрічається їм пан. А небіж і каже:

— Ну, запитаємо ж сього пана: сей уже всю правду розкаже: він грамотний і все знає.

— Ну, добре.

От порівнялися з паном і питають його:

— Скажіть, будьте ласкаві, паночку, як тепереньки лучче жити: чи правдою, чи кривдою?

— Е-е-е-!.. Добрі люди! Де ви тепер знайшли правду? Нема її ні по судах і ніде в світі; лучче жити кривдою, аніж правдою.

— Ось вже і вдруге моя правда! — сказав радісно дядько. Небіж ще дужче зажурився. Ідуть, ідуть — зустрічається їм піп.

Небіж і каже;

— Ну, поспитаймося ж попа, сей уже правду скаже — на те він і духовний. Сей як уже скаже, то так і буде.

— Ну, добре!

Як порівнялися з попом, питають його:

— Скажіть, панотче, як тепер лучче жити: чи правдою, чи неправдою?

— Е-е-е-!.. Добрі люди! Де ви теперечки знайшли правду? Її тепер і в світі нема: лучче жити кривдою, аніж правдою.

— Ось вже і втретє моя правда! — сказав радісно дядько.

Нічого робити небожеві: віддав дядькові всю свою худобу, а сам zostався голий, босий і голодний. Тяжко прийшлося йому жити. Бився, бився, сердешний, та й задумав повіситись — узяв він обривок та й пішов у ліс. Пішов та й дивиться на дерево — вибирає гілку, на якій би то повіситись. «Ото, — думає собі, — добра гілка — кріпка, а на оту сісти та, зачепившись, і повиснути б».

Він так задивився на дерево, що й не помітив, як вовк прибіг. Як уздрів його чоловік, кинувся мерщій на дерево, а обривочка й забув. Зліз на дерево та й сидить. Коли прибігають три чорти, а трохи згодом і четвертий, їх ватаг. І питає він своїх слуг:

— Ти що сьогодні наробив?

— Е... я такого наробив, що там хоч що хай роблять — не справлять. У таким-то селі, у пана, я поробив так, що ізроду довіку не вгатять греблі. А пан лупить своїх людей, як. скажений: багато їх буде у нас.

— Добре ж ти зробив, та ще не так.

— А як же?

— Там посеред яру, в лісі, росте три дерева. Хто ті три дерева зрубає та положить навхрест на греблю — вгатить.

— О!.. Хто ж то чув, хто ж то й знав, що се так треба зробити!

— Ну, а ти ж що зробив? — питає він другого.

— Е... я такого наробив, що багато буде у наших руках. У такому-то городі всю воду повисушував, так що тепер там ні каплі нема, а носять її за тридцять та за сорок верст. Багато там пропаде людей!

— Добре ти зробив, та ще не так, — каже ватаг.

— А як же?

— Як хто викопає той куш малини, що росте посеред города, — буде вода на весь город.

— О!.. Хто ж то й чув, хто ж то й знав, що треба се робити!

— Ну, а ти ж що зробив? — питає він третього.

— Е... я такого наробив, що хай там хоч що роблять — нічого не подіють! У таким-то королівстві у короля одна дочка, та я й тій поробив так, що хай хоч як лічать, нічого не подіють, буде наша.

— Добре ти зробив, та ще не так.

— А як же?

— Хто відрубає глухого угла та підкурить — така буде, як і перше.

— Хто ж то чув, хто ж то й знав, що се треба зробити!

А чоловік сидить собі на дереві та й чує усе, що чортяки балакають. Як уже розлетілись чортяки, чоловік той і думає: «Може, се й правда, що вони казали? Піду до пана, може, й справді угачу греблю». Пішов. Приходить до греблі, а там пан б'є та мучить людей, щоб мерщій угачували. Вони, бідні, аж піт з них ллється, роблять, а воно все нічого не помагає. А пан знай лютує. Приходить до нього цей правдивий чоловік й каже:

— Е-е, пане! Б'єте ви людей, та ніякого з сього діла не буде. А що дасте мені — я угачу?

— Дам я тобі сто карбованців, і ще й на придачу цих пару коней з коляскою і з кучером (а там і коні панові стояли).

— Дайте ж мені людей шість чоловіка та три підводи.

— Візьми.

Поїхали вони в ліс, зрубали ті три дерева та й положили їх навхрест на греблі — так зараз і вгатили. Пан віддав йому сто карбованців і пару коней з коляскою та з кучером.

Тоді той чоловік і думає: «Дай поїду ще до того города, де води нема: може, й то правда; може, дам я їм води». Сів та й поїхав до того города. Не доїжджаючи до города кілька верст, зустрілась йому бабуся, що несла пару відер води на коромислі.

— Що це ти, бабусю, несеш?

— Воду, синочку.

— Дай же й мені напитись.

— Е-е-е, синочку! Я ж її несу за тридцять верстов; а поки ще дійду додому, половину розхлюпаю; а сім'я у мене велика, пропаде без води.

— Я от приїду у ваш город, наділю води на всіх, і буде тієї води з вас довіку.

Вона йому дала напитись, а сама така рада стала та мерщій у город трюшком і розказала всім горожанам, що їде такий чоловік, що воду їм дасть. Горожани всі вийшли за город, назустріч тому чоловікові, з хлібом-сіллю і всякими подарунками. Як прийшов цей чоловік у город, найшов той куш малини, що ріс посеред городу, викопав його — і потекла вода відтіль по всьому городу. Горожани нагородили його і грішми, і усяким добром, так що він етав тепер багатший від свого дядька. Далі й думає: «Піду ще в те королівство, де королева дочка нездорова — може, вилікую її».

Як задумав, так і зробив. Приїхав туди, прийшов до королевих хоромів, а люди, всі такі смутні, бігають та охають! Він і питає їх:

— Я чув, що у вашого короля дочка дуже нездорова. Хай як вони її не лічать, нічого не подіють; тільки я б її вилічив.

— Е, чоловіче, куди тобі! Заморські лікарі нічого не подіють, а ти й подавно!

— Отже, скажіть королеві.

Вони сказали королеві. Король вийшов до нього та й каже:

— Якщо вилічиш, нагороджу тебе так, що не буде багатшого од тебе у світі, ще й дочку свою віддам за тебе.